

Sławiński, Antoni

Działalność samorządu mieszkańców

Notatki Płockie 15/2-56, 10-12

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

bowego funduszu plac, a nie uzasadnionych gospodarczą koniecznością, to jest nie przynoszących istotnych efektów ekonomicznych. Należy również zmniejszyć, o określony procent w stosunku do wykonania za 1969 r. wydatki na podróże służbowe wszystkich jednostek, zakładów i przedsiębiorstw i wydatki materiałowe administracji terenowej, oraz w ogóle zaniechać zakupów mebli i urządzeń biurowych dla komórek typu administracyjnego.

Niezależnie od zarządzeń oszczędnościowych nowe przepisy, w zakresie inwestycji i kapitalnych remontów nie dopuszczają do dowolnego zwiększania w ramach budżetu wydatków na kapitalne remonty i na inwestycje pozalimitowe. Te ograniczenia i zmiany powodują zwiększenie roli środków pozabudżetowych w gospodarce miast, a zwłaszcza funduszu miejskiego, z którego środki finansowe na cele przewidziane w przepisach o tym funduszu mogą być wykorzystywane bez ograniczeń, jedynie pod warunkiem zachowania zasad legalności i celowości oraz przestrzegania właściwego trybu postępowania i dokumentacji.

W związku z tym należy podkreślić, że funduszem miejskim wprowadzanym stopniowo od 1967 r. dysponuje obecnie już 59 miast, to jest wszystkie o liczbie mieszkańców do 20 tysięcy. Plany finansowe funduszu, oparte głównie na udziałach w niektórych źródłach dochodowych budżetu, przedstawiały się w poszczególnych latach następująco:

1967 r. — 34 miast i osiedli — kwota 25 276 tys. zł,
1968 r. — 43 „ „ „ 36 666 tys. zł,
1969 r. — 55 „ „ „ 47 950 tys. zł,
1970 r. — 59 „ „ „ 54 669 tys. zł.

Doświadczenia lat ubiegłych wykazały, że środki funduszu miejskiego w wielu przypadkach nie były wykorzystywane celowo. Zdarzały się przypadki rozdabiania ich na różne mało istotne dla gospodarki miast cele, a nawet na wydatki, nie przewidziane w postanowieniach przepisów o funduszu miejskim. Biorąc więc pod uwagę konieczność stosowania w obecnej sytuacji ekonomicznej koncentracji środków na wydatki przynoszące szybkie i realne efekty, niezbędne

jest takie ukierunkowanie wykorzystania funduszu miejskiego, które zapewni realizację najpilniejszych dodatkowych zadań inwestycyjnych i remontowych.

Z przedstawionych zagadnień gospodarki finansowej miast wynikają następujące kierunki działania:

- pogłębienie analizy przebiegu realizacji zadań gospodarczych i wyników finansowych w działalności budżetowej i pozabudżetowej,
- zabezpieczenie pełnej i terminowej realizacji dochodów podatkowych i niepodatkowych,
- wzmocnienie nadzoru nad gospodarką przedsiębiorstw, nakładając na ich kierownictwa osobistą odpowiedzialnością za wyniki działalności,
- działanie w kierunku celowego i oszczędnego wydatkowania środków finansowych poprzez przestrzeganie rygorów oszczędności i obniżania kosztów w realizacji każdego zadania,
- koncentrowanie posiadanych środków finansowych na najważniejsze zadania gospodarcze i niedopuszczanie do nadmiernego i gospodarczo nieuzasadnionego wzrostu wydatków na mniej pilne potrzeby,
- gromadzenie na funduszach miejskich znaczniejszych kwot, pochodzących z wpłat społeczeństwa, funduszy zakładowych przedsiębiorstw i czystych nadwyżek od spółdzielczości,
- racjonalne wykorzystywanie funduszu miejskiego, dając pierwszeństwo nakładom na inwestycje i kapitalne remonty.

Planowa i celowa gospodarka wszystkimi środkami finansowymi, będącymi w dyspozycji rad narodowych, wymaga intensywnego ich wykorzystywania na określone cele, najbardziej potrzebne dla podnoszenia gospodarki terenowej. Dlatego też niezbędne jest wzmocnienie dyscypliny finansowo-budżetowej oraz właściwe organizowanie pracy i nadzorowanie przebiegu wykonywania poszczególnych zadań.

ANTONI SŁAWIŃSKI

Działalność samorządu mieszkańców

Okres ostatnich lat charakteryzował się poszukiwaniem nowych form organizacyjnych i metod działania zmierzających do podniesienia efektywności pracy samorządu mieszkańców. Wiąże się to ze stałym wzrostem roli i znaczenia organów przedstawicielskich w rozwiązywaniu spraw terenu. Ważną rolę w tej dziedzinie odegrały zalecenia Komisji d/s Rad Narodowych Rady Państwa z września 1967 r. w sprawie organizacji, działalności i trybu przeprowadzania wyborów samorządu mieszkańców i wydane na ich podstawie Wytyczne Prezy-

dium WRN z maja 1968 r. oraz wzorcowy regulamin komitetów blokowych.

W rezultacie dokonania przez miejskie rady narodowe oceny pracy komitetów blokowych, przy okazji uchwalenia nowych regulaminów ich pracy, a następnie przedyskutowania regulaminów i wynikających z nich zadań z mieszkańcami poszczególnych rejonów miast ożywiła się działalność ogniw samorządu mieszkańców i rozszerzyła społeczna baza ich oddziaływania. Znajdowało to swój wyraz zwłaszcza w:

- podejmowaniu szerszej działalności dla prawidłowej eksploatacji budynków i urządzeń wspólnej użytkowania oraz utrzymaniu ich w odpowiednim stanie sanitarnym, użytkowym i estetycznym,
- inicjowaniu i organizowaniu czynów społecznych,
- współdziałaniu z organizacjami społecznymi, w zakresie rozwijania pracy kulturalno-oświatowej wśród mieszkańców oraz wychowawczo-opiekuńczej nad dziećmi i młodzieżą,
- rozwijaniu działalności, mającej na celu poznanie zasad współżycia społecznego.

Najżywiej i niemal powszechnie komitety blokowe przejawiały działalność w zakresie współpracy z administracjami domów mieszkalnych celem utrzymania w należyłym stanie urządzeń technicznych budynków. W większości miast, przedstawiciele komitetów blokowych biorą udział w typowaniu budynków do remontów kapitalnych, a także uczestniczą w komisjach odbioru robót. Jednak nie we wszystkich miastach jeszcze miejskie zarządy budynków mieszkalnych dopracowały się właściwych form współdziałania z komitetami blokowymi. Również administracje domów mieszkalnych często nie doceniają roli samorządu mieszkańców jako czynnika społecznego, zwłaszcza przy odbiorze robót. Nasuwa się w związku z tym wnioski, aby w przyszłości zwracano większą uwagę na dokładniejsze motywowanie i uzasadnienie stanowiska administracji w tych przypadkach, kiedy uwagi i spostrzeżenia członków komitetu blokowego nie są uwzględniane.

Komitety blokowe mają szereg osiągnięć w sprawowaniu społecznej kontroli nad utrzymaniem w należyłym stanie porządku i czystości we wspólnych pomieszczeniach i otoczeniu budynków. Np. komitety blokowe w **Pruszkowie** przeprowadziły 134 wizje lokalne z udziałem przedstawicieli zainteresowanych jednostek Prezydium MRN, MO i Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej. W rezultacie poprawił się stan estetyczny miasta. Dużą aktywność w tym zakresie wykazują również komitety blokowe w **Ostrowi Maz., Otwocku, Rykach, Ursusie, Miawie, Zielonce** i szeregu innych miast.

Jednym z zasadniczych kierunków działania komitetów blokowych jest **inicjowanie wśród mieszkańców podejmowania prac społeczno-użytecznych na rzecz miasta**. I tak np. w **Rykach** zorganizowano konkurs pod hasłem „Wzorcowy Komitet Blokowy” w wyniku czego uporządkowano większość posesji, naprawiono chodniki, ukwiecono miasto. W **Zyrardowie** przy wielu ulicach objęto pielęgnacją trawniki. W **Tluszczu** zasadzono 5200 sztuk drzew i krzewów. W **Piastowie** zainstalowano oświetlenie ulic, utwardzono jezdnie i położono chodniki na jednej z ulic. W **Garwolinie** mieszkańcy wraz z harcerzami i zuchami uporządkowali plac przeznaczony na urządzenie parku i obsadzili go krzewami i drzewkami oraz założyli ogródek jordanowski. Sprzęt zakupiono za pieniądze uzyskane ze sprzedaży złomu. W **Dęblinie** z inicjatywy komitetu blokowego pobudowano w czynnie spo-

lęcznym świetlicę, w której obecnie koncentruje się życie kulturalno-oświatowe, zorganizowano tam punkt biblioteczny i kąpiel dla rencistów. W innym rejonie miasta, w lokalu po byłej szkole, komitet blokowy zorganizował filię biblioteczną oraz urządził świetlicę. Poważnymi osiągnięciami w organizowaniu czynem społecznym boisk, lodowisk, placów gier i zabaw dla dzieci i młodzieży mogą wykazać się komitety blokowe miasta **Pruszkowa, Wołomina i Zyrardowa**.

Czyny społeczne nie są podejmowane jednak przez wszystkie komitety. Niejednokrotnie w tym samym mieście istnieją komitety blokowe bardzo aktywne w tej dziedzinie, a obok nich takie które przy tych samych warunkach, nie przejawiają żadnej inicjatywy.

Coraz częściej samorządy mieszkańców zabiegają o ożywienie **działalności kulturalno-oświatowej w miejscu zamieszkania**. Wysiłki komitetów blokowych zmierzają do udostępnienia wszystkim mieszkańcom istniejących placówek kulturalno-oświatowych i poszerzenie ich programów działania. Organizowane są różnorodne imprezy, kursy, kółka zainteresowań itp.

Próbą rozwijania takich form pracy kulturalnej były np. „Dni Kultury Zyrardowa”. Organizowano je w każdej dzielnicy miasta. Przed rozpoczęciem imprez przeprowadzano przy szerokim udziale społeczeństwa prace porządkowe na boiskach, placach gier i zabaw itp., co przyniosło wiele korzyści. W imprezach uczestniczyły szkolne zespoły artystyczne, przyzakładowe i inne działającej w danej dzielnicy. Ogółem w imprezach wzięło udział 15 zespołów artystycznych. Równocześnie zorganizowano 5 kiermaszy książki, na których sprzedano różnych wydawnictw na sumę 36 tys. zł. Ponadto z mieszkańcami Zyrardowa spotkało się pięciu literatów. Wyróżniającym się przy organizowaniu imprez — komitetom blokowym i ich działaczom wręczono dyplomy, a PMRN ufundowało nagrodę w postaci dwudniowej wycieczki w Góry Świętokrzyskie.

W **Pruszkowie** samorząd mieszkańców współpracując z Ligą Kobiet, Towarzystwem Przyjaciół Dzieci, Zw. Harcerstwa Polskiego i ORMO zorganizował młodzieżową służbę ruchu, sekcje piłkarskie, strzeleckie oraz grupy podwórkowe zajmujące się organizowaniem różnych imprez i zabaw na świeżym powietrzu. Organizowane są również komitety dziecięce oraz samorządy podwórkowe (**Otwock, Wołomin, Zyrardow**), które wdrażają młodzież do współgospodarowania terenem. Taka działalność rozwija się w szeregu innych miast województwa warszawskiego.

Dla koordynacji i rozwijania życia kulturalno-oświatowego w miejscu zamieszkania powołano w niektórych miastach społeczne komitety d/s kultury, w skład których wchodzi przedstawiciele komitetów blokowych, placówek kulturalnych i organizacji młodzieżowych. Poważną przeszkodą jednak w rozwijaniu działalności kulturalno-oświatowej jest brak odpowiednich pomieszczeń. W związku z tym MRN, wykorzystując swoje uprawnienia koordynacyjne, winny podejmować działalność zmierzającą do udostępnienia przez zakłady pracy, instytucje i organizacje społeczne na rzecz miasta świetlic, klubokawiarni, sal gimnastycznych itp., co umożliwi objęcie zorganizowaną pracą kulturalną szerszych kręgów mieszkańców. Taka praktyka, przyjęta w **Wołominie i Ursusie**, zdała egzamin i przynosi korzyści.

Część komitetów blokowych podjęła prace zmierzające do kształtowania **dobrosąsiedzkich stosunków między mieszkańcami osiedli i bloków**. Działalność ta znajduje organizacyjny wyraz w powoływaniu i rozwijaniu społecznych komisji pojednawczych.

W miastach województwa warszawskiego powołano ogółem 46 takich komisji. Najwięcej komisji pojednawczych zorganizowano w **Płocku (11), Żyrardowie (4)** oraz miastach powiatu **otwockiego (4), nowodworskiego (4)** i **piaseczyńskiego (4)**. Oceniając efekty pracy społecznych komisji pojednawczych należy podkreślić, że właściwie spełniają one swoje funkcje. Na ogólną ilość 3425 spraw rozpoznawczych i zakończonych w 1969 r. w 206 przypadkach (63,4%) doprowadzono do ugody lub pojednania. Np. w komisji pojednawczej przy **komitecie blokowym Nr 1 w Żyrardowie** na 100 rozpatrywanych spraw, tylko 3 znalazły się w kolegium a jedna w sądzie. Mając na uwadze duże efekty w działalności tych komisji, należy dążyć, żeby zostały one powołane przy wszystkich komitetach blokowych.

Szeroko rozwiniętą działalnością komitetów blokowych jest **pomoc społeczna, niesiona w różnych formach osobom najbardziej jej potrzebujących**. W tym zakresie istnieje już w większości miast ścisła **współpraca terenowych opiekunów społecznych z komitetami blokowymi**. Stosuje się coraz powszechniej między innymi takie formy pomocy, jak odwiedzanie osób samotnych w szpitalach, wręczanie im upominków lub kwiatów, umieszczanie osób w domach rencistów itp., a także dzieci w domach dziecka. Komitety blokowe opiniują wnioski o paczki i zapomogi pieniężne przyznawane przez władze zdrowia i opieki społecznej, a często inicjują objęcie opieką poszczególnych osób.

W celu rozwinięcia społecznej działalności zapobiegawczej przestępczości nieletnich w ostatnich miesiącach czynione są próby **organizowania terenowych grup ORMO**. Powstały one już w **Otwocku i Żyrardowie**.

Osobnego omówienia wymaga sprawa **samorządu w osiedlach spółdzielczych**. Wybrano w nich rady osiedlowe, które z kolei wyłoniły własne komisje społeczno-wychowawcze, rozjemcze itp. Samorząd mieszkańców bloków spółdzielczych współpracuje z administracją osiedla, a nadzoruje go walne zgromadzenie członków spółdzielni. Natomiast nadzór nad działalnością komitetów blokowych sprawują, jak wiadomo, miejskie rady narodowe. W miastach, w których są domy spółdzielcze, istnieje równoległe dwojakiego rodzaju samorząd i brak jest jeszcze w związku z tym pełnej integracji w działaniu. **Należałoby przez to dążyć do dalszego ujednoczenia form działania samorządu mieszkańców bez względu na rodzaj własności budynków**. Można tu wskazać przykładowo na takie formy integracji, jak nadawanie ogniom samorządu spółdzielczego uprawnień komitetów

blokowych, powoływanie przedstawicieli tego samorządu w skład komitetów itp.

Rozwijanie przez samorząd mieszkańców coraz szerszej działalności w różnych dziedzinach jest możliwe jedynie we współdziałaniu z innymi organizacjami społecznymi. Dała temu wyraz uchwała WRN z października 1969 r. w sprawie współdziałania rad narodowych z organizacjami społecznymi i przyjęte na jej podstawie przez Prezydium WRN programy współdziałania ze związkami zawodowymi, organizacjami młodzieżowymi i kobiecymi. W praktyce formy tego współdziałania nie zostały jeszcze w pełni wypracowane i upowszechnione. Wprawdzie np. w zakresie pracy opiekuńczo-wychowawczej z dziećmi i młodzieżą istnieje w szerszym stopniu powiązanie komitetów blokowych z ogniwami terenowymi Ligi Kobiet, TPD, ZHP, PCK i organizacjami młodzieżowymi, ale nie jest to jeszcze zjawisko powszechne.

W małym stopniu również wykorzystuje się patronaty zakładów pracy nad poszczególnymi komitetami, aczkolwiek przynoszą one znaczne korzyści przy organizowaniu czynów społecznych, porządkowaniu osiedli, zajęć pozalekcyjnych z dziećmi i młodzieżą. Poważnej pomocy w rozszerzaniu udziału zakładów pracy w działalności samorządu mieszkańców będą mogły udzielić zakładowe zespoły radnych. Zespoły te zostaną w najbliższym czasie powołane przez powiatowe lub miejskie rady narodowe miast stanowiących powiaty, we wszystkich zakładach pracy zatrudniających ponad 5 radnych. Do zadań ich m. in. będzie należało inicjowanie współdziałania organizacji społecznych zakładu z radami narodowym w zakresie urzędzeń socjalnych i kulturalnych, polepszenia warunków bytowych i komunalnych mieszkańców miasta i osiedla, a także udziału załóg w pracach społecznych na rzecz miasta, dzielnicy czy osiedla.

Wymieniona wyżej Uchwała WRN i programy współdziałania ze związkami zawodowymi, organizacjami kobiecymi i młodzieżowymi będą w najbliższym okresie przedmiotem obrad prezydiów rad narodowych stopnia powiatowego. **Przyjęte — w oparciu o powyższe dokumenty — plany współpracy z organizacjami społecznymi, przystosowane, do warunków powiatu lub miasta będą ustalać również i zadania w tym zakresie dla organów samorządu mieszkańców**. Wydaje się przeto niezbędne omówienie tych planów z aktywnym komitetów blokowych i organizacji społecznych, rozwijających działalność w środowisku, we wszystkich miastach i miasteczkach. **Przyjęte w wyniku tej dyskusji wnioski powinny stać się podstawą do wzbogacenia form pracy komitetów blokowych, zespolenia wysiłków dla rozwiązywania spraw terenu**. Winny one również przyczynić się do większego zaangażowania mieszkańców miasta w rozstrzygnięciu spraw środowiskowych, a tym samym do dalszego umocnienia systemu demokracji socjalistycznej.